

תאריך: 11.09.2014
בתשובה נא לציין: 78563

בדואר רשום + אישור מסירה

לכבוד
עו"ד יהודה שפר
משנה לפרקליט המדינה
רח' צלאח אלדין 29,
ירושלים 91010

שלום רב,

המוקד להגנת הפרט
مركز الدفاع عن الفرد

הנדון: חשש לשימוש כנגד נחקרים באמצעים אסורים על-ידי חוקרי שב"כ

רחוב אבו עוביידה 4
ירושלים 97200
טל. 02.6283555
פקס. 02.6276317

شارع أبو عبيده 4
القدس 97200
هاتف. 02. 6283555
فاكس. 02. 6276317

mail@hamoked.org.il
www.hamoked.org.il

1. המוקד להגנת הפרט (להלן: **המוקד**) הוא ארגון זכויות אדם המטפל, בין היתר, בתלונות של עצורים פלסטינים מהגדה המערבית על הליכי חקירה בשב"כ.
2. במסגרת זו, מגיעות אלינו עדויות רבות של עצורים פלסטינים, שעברו חקירות שב"כ במתקני חקירה וכליאה שונים ברחבי הארץ. מתוך שלל העדויות עולה תמונה בעייתית, שיש בה כדי להצביע על קיומן של תופעות פסולות במסגרת חקירות השב"כ, תופעות שאם יתבררו כנכונות הרי שהן עולות כדי התעללות, יחס משפיל ובלתי אנושי, ואף עינויים, האסורים באופן מוחלט על-פי כל דין.
3. ברי כי המוקד פונה בתלונות פרטניות, בכל מקרה ומקרה שעולה בכך צורך, לראשת המבתי"ן. כך נהגנו בחודשים האחרונים, במספר לא מועט של מקרים. אולם, אין בתלונות הפרטניות כדי להאיר את התמונה הכללית העולה מהמכלול של העדויות שבפנינו. לדעתנו, המכלול מעלה תמונה בעייתית, הדורשת טיפול מערכתני ורוחבי. גישה מערכתית-רוחבית שכזו יקשה שתינקט רק על-בסיס תלונות פרטניות. מכאן פנייה זו אליך.
4. להלן נביא מספר נושאים, שלדידנו דורשים בחינה והתייחסות של הגורמים האמונים על הפיקוח של אופן התנהלות החקירות בשב"כ. כאן המקום להעיר כי הממצאים שאובים מעשרות רבות של עדויות נחקרים פלסטינים, שנחקרו מספטמבר 2013 עד מאי 2014 במתקן החקירות "שקמה" שבאשקלון.
5. **כסא החקירה** – מהעדויות שבפנינו עולה תמונה קשה בכל הנוגע לכסאות, המשמשים להושבת נחקרי השב"כ בחדרי החקירות השונים "שקמה". נחקרים מושבים על כסאות חקירה, שניתן לכנותם "מעוותים", למשך שעות רבות. דווח, בין השאר, על כסא שלו חמש רגליים – רגל חמישית המקובעת למרכז הכסא, בנוסף לארבע ה"רגילות". אותה רגל חמישית ארוכה יותר מהאחרות, מה שגורם לתחושת טלטול מתמדת, ומביא את הנחקר לנקוט במאמץ פיזי מתמיד על-מנת לשמור על איזון ושיווי משקל.
6. כמו-כן, דווח על כסאות חקירה נטויים, חלקם נוטים אחורה וחלקם נוטים קדימה. עוד וורסיה בה נתקלנו היא כסא חקירה אשר משענתו נוטה קידמה. כסאות אלו מביאים את הנחקר למצב של Stress position, כלומר תנוחה כואבת, לוחצת.
7. השילוב בין כסאות החקירה ה"מיוחדים" הללו, יחד עם משכי הזמן הארוכים בהם מושבים נחקרים עליהם, מביא לכך שהנחקר סובל מכאבים

עזים (בעיקר בגב ובגפיים) במהלך החקירה, וכן עלולים להביא לנזק גופני מתמשך לאחר תום החקירה.

8. אנו סבורים כי סמכותם של חוקרי השב"כ לחקור איננה כוללת בחובה גם סמכות להושיב נחקרים על כסאות חקירה מעוותים שכאלה. על פניו, לא נראה כי יש כאן צורך ביטחוני כלשהו, אלא ניסיון לפגוע בגופם ובנפשם של הנחקרים, באמצעים עקיפים. עוד נראה, כי המעשים הללו מפריס את הקביעות של בית המשפט העליון בפסק-דין בבג"ץ 5100/94 **הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ' ממשלת ישראל**, פ"ד נג(4)817 (להלן: **פרשת הוועד נגד עינויים**) (בפרט סעיפים 26-27 לפסק הדין, בהן תוארה תנוחה מכאיבה בה הושארו נחקרים, שבין יתר הגורמים ששולבו באותה תנוחה היה כסא חקירה נמוך).

9. **איזוק מכאיב וממושך** – מרבית העדויות שבפנינו מעלות תלויות של נחקרים על איזוקם הממושך במהלך שעות החקירה הארוכות. אמנם **בפרשת הוועד נגד עינויים** נקבע כי איזוק מהווה אמצעי ביטחון לגיטימי, אולם בצד זה נפסק כי על האיזוק להיעשות בדרך שלא תכאיב או תשפיל את הנחקרים שלא לצורך.

10. מרבית הנחקרים דיווחו על איזוק של שתי ידיהם זו לזו מאחורי הגב במהלך כל החקירה, שנמשכת ברוב המקרים מרבית שעות היממה, מספר ימים ברצף. עוד דיווחו חלק מהנחקרים על איזוק של שתי הרגליים אחת לשנייה, כאשר נאסר עליהם לישר את הרגליים קדימה, כלומר, הנחקרים אולצו להותיר את רגליהם האזוקות זו לזו מתחת לכסא החקירה. השילוב בין איזוק (שהוא לעתים קרובות מכאיב לכשעצמו) שתי ידיים זו לזו מאחורי הגב, איזוק שתי רגליים זו לזו מתחת לכסא, זמן חקירה ארוך מאוד וכסא החקירה הבעייתי, כפי שתואר לעיל, מביא למצב בו נחקר סובל מכאבים עזים בגפיו, בלא שנראה שיש לכך צורך מבצעי או ביטחוני כלשהו.

11. במסגרת הדיון בבג"ץ 5553/09 **הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ' ראש הממשלה**, תק-על 1998(2)2010, הצהירו המשיבים בפני בית המשפט כי הם מקפידים לאזוק נחקרים בהתאם לחוות דעת רפואית, מה שהניח את דעתו של בית המשפט. אולם, נראה כי השימוש התכוף באיזוק, כפי שתיארנו לעיל, אינו יכול לעמוד בסטנדרטים הנדרשים, הן על-פי פסיקת בית המשפט, הן על-פי המשפט הבינלאומי.

12. **שימוש החוקרים בצעקות, קללות ואיומים** – אמנם חקירה אינה אמורה/יכולה להיות הליך נעים במיוחד, ולעתים מחויב שתהא מלווה בדיבור תקיף מצד החוקרים, אולם מהעדויות שבפנינו עולה תמונה קשה של התנהגות חוקרי השב"כ כלפי הנחקרים בחדר החקירות.

13. לעניין צעקות, ברי כי לא ניתן לצפות מחוקרים שלא להרים את הקול כלל. אולם, מספר עדויות שבפנינו מעלות מקרים בהם חוקרים צעקו צעקות עזות, ולאורך זמן, ממש אל תוך אזני הנחקרים. צעקות מתמשכות, קולניות, שכוונו אך ורק אל אוזן אחת. התנהלות זו מעידה על שיטתיות, פסולה, בשימוש בצעקות ככלי חקירה מכאיב ומשפיל.

14. עניין הקללות אף הוא כאוב. עדויות רבות מעלות שימוש רווח של חוקרים בקללות ארסיות, משפילות, המופנות כלפי (בעיקר) בנות המשפחה של הנחקרים. לרבות מן הקללות קונוטציות מיניות משפילות. לעתים אף ניאצו החוקרים את אמונתו הדתית של נחקר שנראה כי הוא אדם מאמין. מה שמעיד על חומרת הקללות הוא שברבים מן המקרים הן הוציאו את הנחקרים משיווי משקל נפשי, וגרמו להם להתפרצויות זעם כלפי החוקרים,

מה שהביא בתורו לנקיטת צעדים פיזיים חריפים יותר נגדם (לעניין כבילת נחקרים למיטה, בהמשך).

15. אף באיומים נוקטים החוקרים. נתקלנו באיומים להביא את הנחקרים למה שמכונה "חקירה צבאית"; איומים במעצר מינהלי ממושך של הנחקר; בניתוק של הנחקר – בלא הגבלת זמן – מהעולם החיצון; איומים במעצרו של בני המשפחה; איומים על כך שחוסר שיתוף פעולה יוביל לפגיעה בפרנסתם של בני משפחה, בבריאותם וברווחתם (תוך ניצול העובדה שפלסטינים רבים נזקקים לחסדי הרשויות הישראליות בכדי לסחור, לצאת לחו"ל על-מנת לעבוד או ללמוד, או לעבור טיפולים רפואיים שונים מחוץ לגדה).

16. כל התופעות הללו מעידות על השפלת הנחקרים כשיטת חקירה מובנית. צעקות משפילות, ופוגעות בכבודם של הנחקרים, מעבר לסבל הפיזי שהן גורמות. קללות משפילות ופוגעות בכבוד, תוך ניצול ציני של העובדה כי מרבית הנחקרים הם אנשים מאמינים, כך שקללות בעלות קונוטציות מיניות משפילות במיוחד עבורם, דבר המערער לחלוטין את מצבם הנפשי. איומים על-ידי חוקריה הכל יכולים של המדינה אף הם מערערים את מצבם הנפשי של הנחקרים, ועושים שימוש לרעה בבני משפחה תמימים, שלא פשעו ולא חטאו, בכדי לקדם את מטרות החקירה. שיטות החקירה הללו הינן פסולות, מהוות יחס משפיל ובלתי אנושי האסור על-פי כל דין, ועליהן להיפסק.

17. **איזוק נחקרים למיטה במשך שעות ארוכות** – במספר לא מבוטל של עדויות אנו נתקלים בתופעה חמורה במיוחד של קשירת נחקרים למיטה למשך יממה או שתיים ברציפות. הצעד הפוגעני והמשפיל הזה ננקט באצטלה של הגנה על שלומם של נחקרים, שכביכול "מאיימים בהתאבדות". לא זו אף זו, הצעד ננקט בשיתוף פעולה, פסול מיסודו, של חוקרי השב"כ הן עם גורמי רפואה במתקן החקירות (שמאשרים שהנחקר "כשיר לכבילה למיטה"), הן עם מה שהנחקרים תיארו כעובדות סוציאליות, המוכנסות לחדרי החקירות עצמם ומאשרות את הצעד עובר לכבילה.

18. לעתים רבות נחקרים "נשברים" במהלך החקירות הארוכות והאינטנסיביות. התנוחה הלוחצת והמכאיבה, יחד עם עייפות כרונית, כשעל גביהן באות קללות נוראיות והקנטות, מביאות לעתים נחקרים להתפרצויות זעם, ולאיומים כי "יעשו משהו לעצמם" באם החקירה לא תיפסק. או אז, מזעיקים החוקרים את הגורמים הטיפוליים אותם הזכרנו מעלה, אשר מאשרים כנראה את היות הנחקרים בסכנה אובדנית, ומביאים לכך שהנחקרים מובלים לחדרים מיוחדים בהן מיטות עם ארבעה קרסים, אליהם קושרים את הנחקרים. כך, מושארים הנחקרים במשך שעות ארוכות – לעתים יממה, לעתים אף שתיים. לא עוזרים תחנונים וצעקות. מדובר בחוויה מזעזעת, המותירה את חותמה על הנחקרים לזמן רב לאחר מכן.

19. השיטתיות בה נוקטים החוקרים בכבילת נחקרים למיטה מעידה על בעיה; הרי לא יתכן שמספר כה רב של נחקרים מפתח לפתע נטיות אובדניות במהלך החקירה. אמצעי, פוגעני ומשפיל עד מאוד, ננקט כדרך שגרה כנגד נחקרים. לאחר אפיזודות אלו הנחקרים שבים לחקירה רצוצים ושבורים. מדובר בצעד העולה כדי עינויים, ומהווה אמצעי חקירה פסול מכל וכל.

20. **דף הזכויות שניתן לנחקרים** – נקודה אחרונה שברצוננו להעלות נוגעת לעניין חמור פחות מהעניינים דלעיל, אולם ראינו לנכון לציין אותו מאחר

שמדובר בניסיון של הרשות להתנהל בדרך ישרה וחוקית, אך הביצוע כושל ומחטיא את המטרה.

21. חלק גדול מהנחקרים העידו כי הם מקבלים "דף זכויות" בתחילת החקירה, מהחוקרים עצמם. מדובר בפירוט של תנאי הכליאה להם הם זכאים במהלך החקירה, לזכותם לייצוג, לזכותם לראות נציגי צלב אדום, וכו'. מדובר, כאמור, בעניין חיובי. אולם, ראשית כל, דף זה צריך להיות מחולק לכלל הנחקרים, ולא באופן רנדומאלי. שנית, על הדף להיות בשפה הערבית; מרבית הנחקרים אינם דוברים עברית על בוריה, או אף כלל, ואם יודעים מעט עברית – אינם קוראים בה. מתן הדף בעברית, כמו שנעשה בחלק גדול מהמקרים, מסכל את התכלית העומדת בבסיס חלוקתו. הנחקרים לא יכולים להבין ולדעת מהן זכויותיהם, אם אלו אינן מובאות להם בשפתם.

22. **סיכומם של דברים**, נבקשכם לבחון את התופעות שהועלו לעיל, ולבדוק האם מתרחשות באופן שיטתי במהלך חקירות שב"כ. אם תמצאו כי מדובר בשיטות, בהן נוהגים חוקרי השב"כ, נבקשכם להורות על שינוי מערכתי בכל הנוגע לעניינים הללו, ולהביא להפסקת השימוש באמצעים הפסולים הללו כשיטות חקירה. באם אתם מוצאים כי חוקרי שב"כ מתנהלים בניגוד לדין, עליכם למצות עימם את הדין, אם בדרך משמעתית או בדרך פלילית, כפי שתמצאו לנכון.

23. נודה לעדכוןכם בדבר הטיפול בפנייתנו, כולל פירוט של הבדיקות שנעשו והצעדים שנקטו בעקבותיהן.

בכבוד רב,

דניאל שנהר, עו"ד

העתק:

עו"ד רחל מטר, הממונה על המבתי"ן, בפרקליטות המדינה, רח' צלאח אלדין 29

91010 ירושלים, בדואר רשום

עו"ד ז'נה מודזגברישווילי, ראשת המבתי"ן במשרד המפשטים, רח' הנרייטה סולד 1 (הדר

דפנה), תל-אביב יפו 64294, בדואר רשום